

Куч – адолатда

Адл ила олам юзин обод қил!

2026 йил
21 август,
жума
№ 34
(1120)

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг ҳуқуқий газетаси

http://www.kuch-adolatda.sud.uz

1998 йил 29 августдан чиқа бошлаган.

КАМБАҒАЛЛИК ВА ИШСИЗЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ БЎЙИЧА МАНЗИЛЛИ ЧОРА-ТАДБИРЛАР КЎРИБ ЧИҚИЛДИ

Президент Шавкат Мирзиёев 20 август куни Хоразм вилояти мисолида мамлакатимизда аҳоли бандлигини таъминлаш, даромадларни ошириш ва камбағалликни қисқартириш бўйича навбатдаги чора-тадбирлар тақдироти билан танишди.

Давлатимиз раҳбарининг Хоразм вилоятига ташрифи чоғида ҳудудни камбағаллик ва ишсизликдан холи ҳудудга айлантириш бўйича қатор топшириқлар берилган эди.

Тақдиротда ушбу топшириқлар ижросини ҳар бир маҳалла кесимида таъминлаш, мавжуд имкониятларни аниқ жойлаштириб, 37 минг нафар фуқаронинг норасмий бандлиги қонунийлаштирилди.

Жорий йилнинг ўтган даврида вилоятда 162 минг нафар аҳолининг даромади оширилди, 29 минг киши доимий ишга жойлаштирилиб, 37 минг нафар фуқаронинг норасмий бандлиги қонунийлаштирилди.

Кам таъминланган оилаларни қўллаб-қувватлаш доирасида 28,9 мингта оиладаги 126,6 минг нафар аҳолига 40 мингдан зиёд хизмат кўрсатилди. Жумладан, 12,4 минг киши доимий ишга жойлаштирилди, 23,6 минг нафари тадбиркорликка жалб қилинди, 3,3 минг кишига молиявий қўмак кўрсатилиб, 1,1 минг нафари касб-хунарга ўқитилди.

Натижада йил бошидан “Ижтимоий реестр”га киритилган 29 мингта оиладаги 127 минг нафар аҳолининг расмий даромади ва моддий аҳволи яхшиланди. Ушбу оилалар камбағалликдан чиқарилди. Вилоятда камбағаллик даражаси йил бошидаги 6,7 фоиздан 3,9 фоизга пасайди.

Айни пайтда вилоятда 39 минг нафар ишсиз фуқаро бор, 102 минг киши меҳнат миграциясида.

Бандлик соҳасидаги асосий масалалардан бири мавжуд вакансиялар билан иш изловчиларнинг касбий тайёргарлиги ўртасидаги тафовут экани қайд этилди. Айни пайтда 50 мингдан зиёд вакансия мавжуд бўлса-да, зарур малага эга кадрлар етишмаслиги сабабли уларнинг бир қисми бўш қолмоқда.

Давлатимиз раҳбари касб-хунарга ўқитиш тизимини қайта кўриб чиқиш ва уни меҳнат бозори эҳтиёжлари билан узвий боғлаш зарурлигини таъкидлади.

Ўтказилган сўровларда олий таълим муассасалари талабаларининг 63 фоизи ўқиш жараёнида етарли амалий кўникмаларни эгалламаётганини қайд этган. Шу боис, ўрта махсус ва профессионал таълим муассасаларида амалий тайёргарликни кучайтириш, олий таълим ташкилотларининг мавжуд имкониятларидан касбга ўргатишда кенг фойдаланиш вазифаси қўйилди. Университетларда куннинг иккинчи ярмида талабаларнинг касбий ва амалий кўникмаларини ривожлантиришга қаратилган машғулотларни ташкил этиш зарурлиги таъкидланди.

Камбағалликни қисқартириш бўйича ишларни янгича ташкил этиш, одамларнинг меҳнат ва тадбиркорликка муносабатини ўзгартириш, шунингдек, уларнинг фаоллиги ва ташаббускорлигини рағбатлантириш муҳимлиги қайд этилди.

Камбағалликни қисқартириш ва бандликни таъминлаш мақсадларига жами 6,4 триллион сўм йўналтирилди. Тижорат банкларининг 2,1 триллион сўмлик ресурслари ҳисобидан маҳаллалардаги лойиҳаларга 1,5 триллион сўм кредит ажратилди. Шу тариқа вилоятдаги барча маҳаллалар молиявий ресурслар билан қамраб олинди.

Президентимиз банкларнинг ишсизлик ва камбағалликни қисқартиришдаги амалий ҳиссаси маҳаллалардаги

натижаларда кўриниши кераклигини таъкидлади. Банклар ҳудудлардаги имконият ва ташаббусларни аниқ бизнес лойиҳаларига айлантирадиган “лойиҳалар фабрикаси” бўлиши зарурлиги кўрсатиб ўтилди.

Шунингдек, “маҳалла еттилиги” ва маҳалла банкирлари фаолияти самардорлигини ошириш, уларнинг ишини аниқ натижадорлик кўрсаткичлари асосида баҳолаш масалаларига эътибор қаратилди. Камбағалликни қисқартиришда уларнинг вазифалари, иш усуллари ва масъулият доирасини белгилаш бўйича янги механизмларни ишлаб чиқиш топширилди.

Тақдиротда йил якунига қадар 18 мингта кам таъминланган оиладаги 81 минг нафар аҳолини камбағалликдан чиқариш ва 39 минг нафар ишсиз фуқарони доимий иш билан таъминлаш режалари баён қилинди.

– Булар оддий рақамлар эмас. Ҳар бир инсонга алоҳида ёндашиб, унинг имкониятларини яхши билишимиз, шундан келиб чиқиб, муносиб иш топиб беришимиз керак, – деди Президентимиз.

Бунинг учун саноат, хизмат кўрсатиш, туризм, транспорт, қишлоқ ҳўжалиги ва қурилиш соҳаларидаги инвестиция лойиҳалари ишга солинади. Микросаноат марказларида 250 та янги корхона ташкил этилиб, маҳалла банкирлари иштирокидаги лойиҳалар кенгайтирилади, янги иш ўринлари яратиш ва тадбиркорлик фаолиятини қонунийлаштириш чоралари кўрилади.

Паррандачилик, чорвачилик, балиқчилик, мебель ишлаб чиқариш, иссиқхона ҳўжалиги ва ўсимликчилик йўналишларида 36 та кооперация ташкил этилиб, уларга 201 та маҳалладаги 15,8 мингта кам таъминланган оила жалб қилинади.

Шунингдек, 12 та таянч ва 38 та ён-

дош маҳаллада 70 та “локомотив” лойиҳа амалга оширилиб, 1,1 мингта иш ўрни яратилади. Тадбиркорлик лойиҳалари учун 650 миллиард сўм ажратилиб, 2,5 мингта микролойиҳа рўёбга чиқарилади.

Янгиариқ туманидаги Шихбоғи маҳалласини таянч маҳалла сифатида ривожлантириш режаси ҳам муҳокама марказида бўлди. У билан бирга Қармиш, Шеробод ва Каттабўғ маҳаллалари қамраб олинади. Ушбу маҳаллаларда жами 18,2 минг нафар аҳоли истиқомат қилади, 319 та тадбиркорлик субъекти фаолият юритмоқда.

Таянч ва унга туташ маҳаллаларда саноат зонаси, микросаноат маркази, замонавий бозор ва хизмат кўрсатиш объектларини ташкил этиш, интенсив бўғ барпо қилиш, чорвачилик ва паррандачилик мажмуаларини ишга тушириш мўлжалланган. Шунингдек, ички йўллар, пидёлар йўлаги, электр ва сув таъминоти инфратузилмаси яхшиланади.

Хорижий консалтинг ташкилотлари иштирокида мазкур ҳудудни ривожлантиришнинг мастер режаси ишлаб чиқилиб, маҳаллий лойиҳачиларнинг малакаси оширилади. Мазкур чоралар орқали 1,5 мингта барқарор иш ўрни яратиш, аҳоли даромадини 20-30 фоизга ошириш ҳамда ҳудудни камбағаллик ва ишсизликдан холи қилиш режалаштирилган.

Давлатимиз раҳбари эҳтиёжманд аҳоли қатламлари билан ишлашнинг амалдаги механизмлари ва методологиясини тўлиқ қайта кўриб чиқиш зарурлигини таъкидлади. Мамлакатимизда камбағалликка қарши курашиш сиёсатини янги босқичга олиб чиқиш бўйича таклифлар тайёрлаш ҳамда уларни алоҳида видеосектор йиғилишида муҳокама қилиш белгиланди.

ЎЗА

Мамлакатимизда суд-ҳуқуқ тизимини янада демократлаштириш, фуқаролар ва тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ҳамда қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қлиш механизмини кучайтириш борасида муҳим чора-тадбирлар изчил амалга оширилмоқда.

ва хорижий тажриба

Жумладан, 2026 йил 14 август куни қабул қилинган қонун билан Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодексга қатор принципал ўзгартишлар киритилди. Булар орасида энг муҳим янгиликлардан бири — маъмурий судларда дастлабки эшитув институтининг жорий этилишидир.

(Давоми 3-бетда) ►

Қонунчиликдаги янгиликлар

Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг навбатдаги мажлисида мамлакатимиз ижтимоий-сиёсий ҳаётига дахлдор масалалар, шу жумладан, интеллектуал мулк соҳасида кўрсатиладиган давлат хизматлари сифатини янада оширишга, радиоактив чиқиндилар соҳасидаги муносабатларни тартибга солишга, санкция ва жазаларни қўллашда қонун устуворлигини таъминлашга доир қатор қонун лойиҳалари муҳокама қилинди.

Парламент фаолияти

Интеллектуал мулк объектларининг фуқаролик муомаласидаги аҳамияти оширилади

Мажлисда дастлаб интеллектуал мулк объектларининг фуқаролик муомаласидаги айланмасини ошириш ва патент вакилларининг

ҳуқуқларини кенгайтиришга қаратилган қонун лойиҳаси иккинчи ўқишда муҳокама қилинди.

(Давоми 3-бетда) ►

Қизимга мактублар

(Давоми. Боши ўтган сонларда)

Урушгача уйда кўп вақт икки маҳал қозон қайнардди. Уруш бошланиб, ҳамма қатори бизнинг уйда ҳам қийинчиликлар бошланди.

Аммо ойим йўлини топиб, албатта, кечкурун бирорта овқат қилардилар. Баъзида эрталаблари дадам ишга кетаётганларида сўрардилар:

(Давоми 4-бетда) ►

Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан «Одил судлов – 2030»: Янги Ўзбекистонда инсон ҳуқуқларини ишончли ҳимоя қилувчи халқчил ва адолатли суд тизимини барпо этиш стратегияси тўғрисида» 2026 йил 14 августдаги Фармоннинг қабул қилиниши мамлакатда суд-ҳуқуқ ислохотларини сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқишга қаратилган муҳим қадам бўлди.

Мазкур ҳужжатнинг асосий мақсади — инсон ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали самарали ҳимоя қилиш, одил судловга эришиш имкониятини кенгайтириш, судларнинг мустақиллиги ва ҳолиселигини янада мустаҳкамлаш, суд хизматларини аҳолига яқинлаштириш, суд иш юритувини рақамлаштириш ҳамда ягона суд амалиётини таъминлашдан иборат.

Фармон билан тасдиқланган Стратегияда суд тизимини ривожлантиришнинг узвий ва ўзаро боғлиқ 6 та устуни белгилаб берилган. Булар:

1. **Халқчил суд** — бюрок-

Муносабат

«Одил судлов – 2030»:

Янги Ўзбекистонда инсон ҳуқуқларини ишончли ҳимоя қилувчи халқчил ва адолатли суд тизимини барпо этиш стратегияси

ратиядан холи, шаффоф ва очиқ тизим.

2. **Адолат кўргони** — ҳар қандай аралашувлардан холи, мустақил суд ҳокимияти.

3. **Кафолатланган адолат** — фуқароларнинг бузилган

ҳуқуқларини судда тиклаш кафолатларини кучайтириш.

4. **Адолат посбонлари** — юксак маънавий ва профессионал фазилатларга эга судьялар корпуси.

5. **Рақамли одил судлов** —

сунъий интеллект ва замонавий технологиялар ёрдамида тезкор суд муҳокамаси.

6. **Халқаро эътироф** — илғор халқаро стандартларни миллий амалиётга имплементация қилиш.

Шербек НАЗАРОВ,
Олий суднинг Одил судлов соҳасидаги қонунчиликни таҳлил қилиш департаменти бошлиғи

Ушбу устунлар суд ҳокимияти фаолиятини нафақат ташкилий жиҳатдан такомиллаштириш, балки суднинг жамият ва инсон ҳаётидаги ўрнини янада кучайтиришга қаратилган.

(Давоми 2-бетда) ►

Инсон шаъни, қадр-қиммати ва обрўси — ҳар қандай ҳуқуқий давлатда энг устувор қадрият саналади. Айниқса, шахсга нисбатан жиноий айблов қўйилаётганда, ҳар бир сўз, ҳар бир ҳужжат, ҳар бир гувоҳ кўрсатмаси ва ҳар бир далил синчковлик билан текширилиши шарт.

Чунки асоссиз айблов нафақат инсоннинг ҳуқуқий мақомига, балки унинг оиласи, иш фаолияти, жамоадаги обрў-эътибори ва рухий ҳолатига ҳам жиддий салбий таъсир кўрса-

тади.

Шу ўринда фикримизни ҳаётий мисол асосида давом эттирадиган бўлсак, Зомин тумани ҳокимлиги молия-иқтисодиёт ва камбағаллик-

Оқлов!

Асоссиз айблов

суд томонидан рад этилди, шахс оқланди

ни қисқартириш масалалари бўлими бош мутахассиси Муҳаммадали Ибодуллаев кутилмаганда тергов органи томонидан Жиноят кодексининг 228-моддаси 2-қисми “а” банди ва 228-моддаси 3-қисмида назарда тутилган жиноятларни содир этганликда айбдор деб топилди ва жиноят иши судга ўтказилди.

Аниқроқ айтсак, М.Ибодуллаев туман ҳокимлиги томонидан “Халқ депу-

татлари Зомин тумани совети ижроия комитети” номидан расмийлаштирилган 1988 йил 31 мартдаги 68а/3-сонли ҳамда 1991 йил 10 апрелдаги 286 к-сонли қарорлар фуқаролар қўлида қолиб кетган, деган важ билан 2024 йил 8 июль ва 2024 йил 9 августда давлат архивига топшириш тўғрисида қалбаки далолатномалар тайёрлаганликда айбланган.

(Давоми 3-бетда) ►

◀ (Бошланиши 1-бетда)

Қайд этиш лозимки, Стратегия кенг жамоатчилик билан муҳокама-лар, аҳолининг таклифлари, ҳуқуқ-шунос олимлар, амалиётчи юрист-лар, адвокатлар билан ўтказилган учрашувларда берилган таклифлар, илғор халқаро тажрибани ўрганиш асосида ишлаб чиқилди.

Стратегия ва уни амалга ошириш-га қаратилган 2026-2028 йилларга мўлжалланган Ҳаракатлар дас-тури тасдиқланди. У 160 та аниқ чо-ра-тадбирни қамраб олди. Шунинг-дек, 2030 йилгача эришиладиган 33 та асосий мақсадлар белгиланди.

СТРАТЕГИЯНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШ ЗАРУРАТИ

Сўнгги йилларда мамлакатимиз-да суд ҳокимияти мустақиллигини мустаҳкамлаш, инсон ҳуқуқлари-ни суд орқали ҳимоя қилиш, судга мурожаат қилиш имкониятларини кенгайтириш ва суд қарорларининг адолатлилиги ҳамда қонунийлигини таъминлаш бўйича кенг кўламли ис-лохотлар амалга оширилди.

Шу билан бирга, амалиёт таҳли-ли суд ҳимоясини янада такомил-лаштиришни талаб этаётган бир қатор тизимли муаммолар мавжуд-лигини кўрсатди. Хусусан, Халқ қа-булхоналарига келиб тушган судлар фаолиятига оид 14,5 мингта муро-жаат ва таклиф таҳлил қилиниб, аҳолини қийнаётган бир қатор маса-лалар аниқланди.

Жорий йилнинг ўтган даврида Олий судга қўйи судлар қарорла-ри устидан 12 мингга яқин шикоят берилган, 27 мингдан ортиқ фуқа-ро бевосита Олий судга мурожаат қилган. Бундай мурожаатлар сонин-нинг йилдан-йилга ортиб бораёт-гани суд қарорларини қайта кўриб чиқиш механизмларини янада тако-миллаштириш зарурлигини кўрсат-моқда.

Шунингдек, амалдаги тартибда вилоят даражасидаги судларда апелляция, кассация ва тафтиш инстанцияларининг жамланishi қар-орларни қайта кўриб чиқишнинг ҳолислигига нисбатан жамоатчилик ишончига таъсир қилувчи омиллар-дан бири сифатида намоён бўл-моқда.

Судга мурожаат қилишдаги ай-рим процессуал талаблар ҳам фуқаролар учун ортиқча бюрократ-тик тўсиқларни юзага келтирмоқда. Жорий йилнинг биринчи ярмида қарийб 166 мингта мурожаат, яъни жами мурожаатларнинг тахминан 12 фоизи процессуал ёки судловга тааллуқли масалалар билан боғлиқ асосларга кўра қайтарилган.

Бундан ташқари мамлакатда фу-қаролиқ ишлари бўйича судларнинг ҳудудий joyлашуви аҳолининг суд-га мурожаат қилиш имкониятини бир хил даражада таъминлаш учун етарли эмаслиги аниқланган. Айни пайтда 80 та туманлараро, туман ва шаҳар фуқаролиқ судлари билан бир қаторда 128 та туман ва шаҳар-да aloхида фуқаролиқ судлари мав-жуд эмас.

Мазкур ҳолатлар судни халққа янада яқинлаштириш, судга му-рожаат қилиш тартибини содда-лаштириш ва суд назоратининг са-марадорлигини оширишни талаб этмоқда.

ХАЛҚЧИЛ СУД — СУД ХИЗМАТЛАРИНИ АҲОЛИГА ЯҚИНЛАШТИРИШ

Стратегиянинг биринчи устуни — «Халқчил суд» концепцияси бўлиб, унинг асосий мазмунини судларни аҳоли учун очик, шаффоф, қулай ва тушунарли институтга айланти-ришдан иборат. Шу мақсадда барча судларда босқичма-босқич «Ягона дарча» тамойили асосида фронт-офислар ташкил этилади. Улар орқали фуқаролар:

судга мурожаат қилиш тартиби ҳақида зарур ахборот олади;

процессуал ҳужжатларни расмий-лаштириш бўйича амалий кўмакка эга бўлади;

суд ишининг ҳолати ҳақида маъ-лумот олади;

суд ҳужжатлари нусхаларини олиш имкониятига эга бўлади;

электрон суд хизматларидан фойдаланиш бўйича ёрдам олади.

Шу тариқа фуқароларнинг турли хоналар ва хизматларга қайта-қайта мурожаат қилишига эҳтиёж камаяди.

Стратегияга кўра, суд тизимида «Суд хизмат кўрсатади» тамойили-ни қарор топтириш муҳим вазифа сифатида белгиланмоқда. Бу ён-дашув судни фақат низоларни ҳал қилувчи орган сифатида эмас, бал-

Муносабат

«Одил судлов – 2030»:

Янги Ўзбекистонда инсон ҳуқуқларини ишончли ҳимоя қилувчи халқчил ва адолатли суд тизимини барпо этиш стратегияси

ки инсоннинг ҳуқуқий муаммосини қонуний ва самарали ҳал этишга кўмаклашувчи давлат институти си-фатида шакллантиришни назарда тутди.

Хусусан, 2030 йилга қадар суд-ларни очиклик индексида илғор позицияларга олиб чиқиш, фронт-офислар ташкил этиш ва хизмат-ларни 100 фоиз «Ягона дарча» та-мойили асосида кўрсатиш мақсад қилинган.

Бундан ташқари Стратегия фуқа-роларнинг судга мурожаат қилиш ҳуқуқини амалга оширишдаги про-цессуал тўсиқларни бартараф этиш-га ҳам қаратилган. Шу мақсадда иш судловга тегишли эмаслиги сабабли даъво аризасини қайтариш амали-ётидан воз кечиш назарда тутил-моқда. Бунда ариза қабул қилиниб, «Ягона дарча» тамойили асосида тегишли судга ўтказилади.

Шунингдек, даъво аризасида жузъий камчиликлар мавжуд бўл-ган тақдирда уни қайтариш ўрнига, камчиликларни суднинг фаол кўма-ги асосида бартараф этиш механиз-ми жорий этилади. Бу ўзгаришлар-нинг асосий мақсади — фуқаронинг ҳуқуқий масаласини ҳал қиладиган судни излаб сарсон бўлишининг ол-дини олишдан иборат.

АДОЛАТ ҚЎРҒОНИ — ҲАР ҚАНДАЙ АРАЛАШУВЛАРДАН ХОЛИ, МУСТАҚИЛ СУД ҲОКИМИЯТИ

Фармондаги муҳим янгилеклар-дан бири — 2027 йил 1 июлдан ҳу-дудлараро судларни ташкил этиш масаласидир. Дастлаб Қорақал-погистон Республикаси, Қашқадарё, Самарқанд, Тошкент ва Фарғона ҳудудларида 5 та ҳудудлараро суд ташкил этиш назарда тутилмоқда. Ушбу судлар вилоят судлари то-монидан апелляция ёки кассация тартибида қўрилган ишлар бўйича қарорларни тафтиш инстанциясида қайта кўриб чиқади.

Янги тизимнинг асосий афзал-лиги — бир суднинг ўзида турли инстанция ваколатларининг жамла-нишига чек қўйилишдадир. Бунда вилоят судининг қарори aloхида ҳу-дудлараро судда бошқа суд таркиби томонидан қайта текширилади. Бу қарорларни қайта кўриб чиқишда ҳолислик ва мустақилликка бўлган ишончни кучайтиради.

Суд қарорларини қайта кўриш тизимини вилоятлар чегарасидан чиқариб, экстерриториал, яъни ҳу-дудлараро моделга ўтказиш ама-лиёти дунёда синалган ва самара-ли натижа берган. Масалан, АҚШ, Германия, Франция, Россия ва Қо-зогистонда шу каби судлар ташкил этилган.

Шу билан бирга, Стратегияда фуқаролиқ ишлари бўйича судлар-нинг ҳудудий қамровини кенгайти-ришга aloхида эътибор қаратилган. Чунончи, 2030 йилга қадар 208 та туман ва шаҳарда фуқаролиқ суд-лари фаолиятини босқичма-босқич йўлга қўйиш назарда тутилмоқда.

Бундан кўзланган асосий мақсад — судни фуқаронинг яшаш joyига яқинлаштиришдир. Масалан, чек-ка ҳудудларда истиқомат қилувчи фуқаролар айрим ҳолларда суд мажлисида иштирок этиш учун ўн-лаб, ҳатто юзлаб километр масофа-ни босиб ўтишга мажбур бўлмоқда.

Масалан, бугунги кунда Мўйноқ

туманидан Кўнғирот туманидаги ту-манлараро судгача масофа ўртача 95 километрни, бориш-келиш эса 190 километрни ташкил этади.

Яъни Мўйноқдаги фуқаро бир марта суд мажлисида иштирок этиш учун 190 километр йўл босишга мажбур. Агар оилавий келишмовчи-ликлар ёки оддий меҳнат низолари юзасидан суд мажлиси 3-4 марта кў-шимча далилларни йиғиш учун қол-дирилса, бир фуқаро ёки тадбиркор адолат излаб 600-800 километр йўл босишга, йўлқира, овқатланиш ва ишдан қолиш ҳисобига катта маблағ йўқотишга мажбур бўлмоқда.

Ривожланган давлатларда аҳоли-га кундалик турмушда энг кўп керак бўладиган фуқаролиқ судларини максимал даражада яқинлаштириш («Суд масофаси — инсон қадамида» принципи) устувор ҳисобланади.

Фуқаро кундалик ҳаётий муам-моси (оилавий масалалар, мерос, қарз) учун кўшни туманга ёки шаҳар-га бормаслиги муҳим.

Ҳар бир туманда фуқаролиқ суди-нинг ташкил этилиши судни аҳолига яқинлаштиради, вақт ва йўл хара-жатларини камайтиради ҳамда энг муҳими, суд ҳимоясидан фойдала-ниш имкониятини кенгайтиради.

Шунингдек, Стратегия доирасида судга қадар иш юрийтиш босқичида инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш-нинг муҳим кафолати сифатида «асосли гумон» институтини кучай-тириш назарда тутилмоқда. Бунда тергов судъяси:

шахсни жиноий таъқиб қилиш-нинг қонунийлиги ва асослилигини; шахсни ушлаб туриш учун асос-ларни;

гумон ёки айблов эълон қилиш учун далилларнинг етарлилигини; эҳтиёт чорасини қўллаш зарура-тини чуқур текшириш имкониятига эга бўлади.

Зарур ҳолларда судъя қўшимча ҳужжат ва материалларни талаб қилиши мумкин. Бу ёндашувнинг моҳияти шундаки, суд қамоққа олиш ҳақидаги илтимосномани фақат расмий ҳужжат сифатида эмас, бал-ки шахс эркинлигини чеклаш учун етарли ҳуқуқий ва фактик асослар мавжудлигини текширган ҳолда кўриб чиқади.

Агар қамоққа олиш учун етарли асос бўлмаса, тилхат, гаров, қафил-лик ва бошқа муқобил эҳтиёт чора-ларини қўллаш имконияти кенгайди. Албатта, бундай ҳолат фуқаролар-нинг шахсий эркинлиги ва дахлсиз-лигини ҳимоя қилиш кафолатлари-ни кучайтиради.

Бундан ташқари Стратегияда судъяларни одил судлов билан бе-восита боғлиқ бўлмаган ташкилий вазифалардан озод қилиш мақса-да 2028 йилдан «суд маъмурчи-лиги» институтини жорий этиш бел-гиланмоқда. Янги тизим судларнинг ташкилий, моддий-техник, молия-вий, ахборот-технологик таъминоти-ни профессионал бошқаришга ихти-сослашади.

Бунинг натижасида судъялар бино таъмири, харидлар, молиявий ва маъмурий масалаларга эмас, балки асосий вазифаси — одил судловни амалга ошириш ва қонуний ҳамда асосланган суд қарорларини қабул қилишга кўпроқ вақт ажрата-ди. Шу тариқа суд маъмуричилиги институти суд ҳокимиятининг ташки-лий самарадорлиги ва судъяларнинг

Стратегияда судъя-ларни одил судлов билан бевосита боғлиқ бўлма-ган ташкилий вазифа-лардан озод қилиш мақ-садида 2028 йилдан «суд маъмурчилиги» инс-титутини жорий этиш белгиланмоқда. Янги тизим судларнинг таш-килий, моддий-техник, молиявий, ахборот-тех-нологик таъминотини профессионал бошқа-ришга ихтисослашади.

процессуал мустақиллигини янада мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Бундай бошқарув тизими АҚШ, Буюк Британия, Финляндия, Россия Федерацияси ва Қозогистонда жо-рий этилган. Хусусан, АҚШ федерал суд тизимида АҚШ судларнинг маъ-мурий бошқармаси судларга молия-вий, технологик, бошқарув ва бошқа маъмурий хизматларни кўрсатади. Финляндияда 2020 йилдан буён Миллий судларнинг маъмурияти барча судларнинг марказлашти-рилган маъмурий функцияларини амалга оширади.

Ушбу институт судъяларни одил судлов билан боғлиқ бўлмаган вазифа-лардан озод этади, суд аппарати бошқарувини ихчамлаштиради ва ташкилий самарадорлиқни ошира-ди, ресурсларни бошқариш ва хиз-мат кўрсатиш сифатини яхшилаш учун мақбул шароит яратди. Ма-салан, бинони таъмирлаш, харид-лар, молия, ахборот тизимлари ёки аппарат ходимларини бошқариш масалаларини профессионал маъ-мурият ҳал қилади. Судъя эса, ўз вақти ва эътиборини ишларни кўриб чиқиш ҳамда асосланган суд қар-ори қабул қилишга қаратади.

КАФОЛАТЛАНГАН АДОЛАТ — БУЗИЛГАН ҲУҚУҚЛАРИ САМАРАЛИ ТИКЛАШ

Стратегиянинг яна бир муҳим йўналиши «Кафолатланган адолат», деб номланади. Бу йўналиш суд қарорларининг қонуний, адолатли ва асосланганлигини бўлишини таъ-минлашга қаратилган. Шу мақсадда: ярашув институтидан фойдала-нишни кенгайтириш; судга қадар келишув механизм-ларини ривожлантириш; фуқаролиқ ва иқтисодий низола-рда медиацияни кенг қўллаш; маъмурий органларнинг қонунга зид қарорларини очиқ реестрда акс эттириш каби чоралар белгилан-моқда.

Медиация ва ярашув меха-низмларининг кенг қўлланилиши тарафларга низоли суднинг узоқ давом этадиган муҳокамасисиз ҳал қилиш имконини беради.

Шу билан бирга, маъмурий ор-ганларнинг суд томонидан қонунга зид деб топилган қарорларини очик реестрга киритиш давлат органлари фаолиятида қонунийликни таъмин-лаш учун муҳим профилактик ме-ханизм бўлиб хизмат қилади. Зеро, суд қарорларининг барқарорлиги ва қонун нормаларининг мамлакат

ҳудудида бир хил қўлланилиши — ҳуқуқий давлатнинг муҳим белгила-ридан биридир.

Шу мақсадда Олий суд Раёса-ти томонидан охириги инстанцияда қабул қилинган қарорларни очик эълон қилиш ва мунтазам янгилаб боришга асосланган «Прецедент-лар реестри»ни жорий этиш таклиф қилинмоқда. Ушбу механизм:

айлан ўхшаш ишлар бўйича тур-лича суд қарорлари қабул қилини-шининг олдини олиш;

судъяларга ҳуқуқий позициялар-ни тизимлаштирилган шаклда тақ-дим этиш;

суд қарорларининг ҳуқуқий асос-ланганлигини кучайтириш;

фуқаролар ва адвокатларга суд амалиётини олдиндан тушуниш им-конини ошириш учун хизмат қилади.

Ягона суд амалиётини шаклланти-ришда олимлар, ҳуқуқшунослар, амалиётчи мутахассислар ва фуқа-ролиқ жамияти вакилларини жалб қилган ҳолда экспертлар кенгашла-ри фаолиятини йўлга қўйиш назар-да тутилмоқда.

Шу билан бирга, Фармонда ижти-моий хавфлилик даражаси юқори бўлмаган ва санкциясида фақат жа-рима назарда тутилган айрим маъ-мурий ҳуқуқбузарликларни кўриб чиқиш ваколатини маъмурий орган-ларга ўтказиш масаласи ҳам назар-да тутилган.

Амалиётда фуқаро маъмурий ҳуқуқбузарлик бўйича аввал ба-ённома тузиш учун профилактика инспектори ёки масъул органга, иш судга юборилганидан сўнг судга қақрилади. Натижада фуқаро бита ҳуқуқбузарлик бўйича икки марта турли идораларга мурожаат қилиб, ортиқча вақт ва маблағ сарфлайди.

Таҳлилларга кўра, санкциясида фақат жарима назарда тутилган 118 та ҳуқуқбузарлик бўйича шундай ёндашувни жорий этиш имконияти ўрганилмоқда. Судларда эса, маъ-мурий қамок, депортация, мусода-ра, муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш каби жазо ва таъсир чоралари на-зарда тутилган ҳуқуқбузарликлар кўриб чиқилади.

Бунда шахсининг судга шикоят қи-лиш ҳуқуқи сақланиб қолади. Мазкур ёндашув судларнинг иш ҳажмини мақбуллаштириш, тергов судъяла-рининг асосий эътиборини инсон эркинлиги билан боғлиқ масалалар-га қаратиш, фуқароларнинг ортиқ-ча оворагарчилигини камайтириш, давлат ресурсларидан самарали фойдаланиш имконини беради.

«АДОЛАТ ПОСБОНЛАРИ» — СУДЪЯЛАР КОРПУСИНИ СИФАТ ЖИҲАТИДАН ЯНГИ БОСҚИЧГА ОЛИБ ЧИҚИШ МЕХАНИЗМИ

Суд тизими ислохотларининг са-марадорлиги, аввало, судъяларнинг профессионаллиги, ҳалоллиги, мус-тақиллиги ва юксак маънавий фа-зилатларига боғлиқ. Шу сабабли, Стратегияда «Адолат посбонлари» йўналиши доирасида судъялар ва суд аппарати ходимларининг касбий компетенцияларини ривожланти-ришга aloхида эътибор берилган.

Бинобарин, Одил судлов акаде-миясининг халқаро рейтинглардаги нуфузини ошириш, судъялар ва суд аппарати ходимларининг хорижда малака оширишини кенгайтириш, коррупцияга қарши курашиш бўйича ўқувларни тизимли ташкил этиш на-зарда тутилмоқда.

Шунингдек, судъяларнинг касбий компетенциялар профилини шакл-лантириш муҳим вазифа сифатида белгиланган. Бунда фақат назарий ҳуқуқий билим эмас, балки суд маж-лисини самарали бошқариш, суд ҳужжатларини сифатли ва асосли тайёрлаш, процесс иштирокчилари билан тўғри мулоқот қилиш, касбий одоб-ахлоқ қоидаларига риоя қи-лиш, коррупциявий хавфларни ол-диндан аниқлаш каби амалий кўник-малар ҳам баҳоланади.

РАҚАМЛИ ОДИЛ СУДЛОВ — СУНЪИЙ ИНТЕЛЛЕКТ ВА ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЁРДАМИДА ТЕЗКОР СУД МУҲОКАМАСИ

Стратегиянинг муҳим йўналиш-ларидан яна бири — суд тизими-

ни тўлиқ рақамлаштириш. Зотан, «Рақамли суд» концепцияси доира-сида судларга электрон мурожаат қилиш, суд мажлисларига электрон рўйхатдан ўтиш, ишнинг ҳолатини масофадан кузатиш, суд ҳужжат-ларини электрон шаклда қабул қилиш, суд мажлисларини аудио-ёзувга олиш, ахборот тизимларини ўзаро интеграция қилиш каби меха-низмлар ривожлантирилади.

Стратегияга кўра, суд мажлис-ларини 100 фоиз аудиоёзув орқали қайд этиш, судларга мурожаатлар-нинг камида 50 фоизини электрон шаклга ўтказиш мақсад қилинган. Бу нафақат суд иштирокчилари учун қулайлик яратади, балки про-цессуал ҳаракатларнинг шаффоф-лиги ва назорат қилинишини кучай-тиради.

Рақамлаштириш инсон омилини камайтириш, қоғозбозликни қисқар-тириш ва коррупциявий хавфларни пасайтиришнинг муҳим воситаси сифатида намоён бўлади.

ХАЛҚАРО ЭЪТИРОФ — СУД ТИЗИМИНИНГ ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАРГА УЙҒУНЛИГИ

Стратегия Ўзбекистон суд тизи-мини халқаро стандартлар билан уйғунлаштиришни ҳам муҳим вазифа сифатида белгилайди. Хусусан, камида 6 та халқаро ташкилот бил-лан ҳамкорликни ривожлантириш, камида 10 та давлат судлари бил-лан халқаро шартномалар тузиш ва хорижий судлар билан амалий ҳамкорликни кенгайтириш мақсад қилинган.

Бундай ҳамкорлик суд топши-риқларини юбориш, далилларни олиш, хориждаги шахслар иштиро-кидаги процессуал ҳаракатларни амалга ошириш, суд қарорларини тан олиш ва ижро этиш билан боғ-лиқ масалаларни самарали ҳал этишга хизмат қилади. Шу билан бирга, илғор хорижий тажрибалар-ни миллий суд амалиётига жорий этиш суд тизимининг институцио-нал ривожланишига хизмат қилади.

«Одил судлов – 2030» страте-гияси фақат умумий максдаларни белгилаб қўйиш билан чекланмай-ди. Хусусан, уни амалга ошириш доирасида вазифалар, аниқ чо-ра-тадбир ҳамда 2030 йилга қадар эришиладиган асосий мақсадлар белгиланган.

Бу ёндашув суд-ҳуқуқ ислохот-ларини аниқ натижа кўрсаткичлари билан боғлаш имконини беради. Шунинг учун ҳам, «**Одил судлов — 2030**» стратегияси Ўзбекистон-да суд-ҳуқуқ ислохотларини си-фат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқишга қаратилган комплекс ҳуқуқий-институционал ҳужжат си-фатида намоён бўлмоқда.

Стратегияда белгиланган ол-тиа устувор устуннинг ўзаро боғ-лиқлиги суд тизимини бир вақт-нинг ўзида ташкилий, процессуал, кадрлар, технологик ва халқаро йўналишларда такомиллаштириш имконини беради. Чунки мазкур ислохотларнинг марказида инсон ҳуқуқлари ва одил судловга эри-шиш имкониятини кенгайтириш ғояси туради.

Айниқса, суднинг аҳолига яқин-лашиши, «Ягона дарча» тамойи-лини жорий этиш, процессуал тўсиқларни камайтириш, суд қар-орларини қайта кўриб чиқишнинг ҳолис механизмларини шаклланти-риш ва судга қадар босқичда суд назоратини кучайтириш инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш кафо-латларини янада мустаҳкамлай-ди.

Шу билан бирга, суд маъмур-чилиги институти, судъяларнинг касбий компетенцияларини ривож-лантириш, рақамли технология-лардан фойдаланиш ва халқаро ҳамкорликни кенгайтириш суд ҳо-кимиятининг институционал са-лохиятини оширади.

Энг муҳими, «**Одил судлов — 2030**» стратегиясида белгиланган мақсадлар суд тизимининг фақат ички ташкилий самарадорлиги-ни оширишга эмас, балки инсон ҳуқуқларини ишончли ҳимоя қилиш, судга бўлган жамоатчилик ишончи-ни юксалтириш ва қонун устуворли-гини таъминлашга қаратилган.

Шу нуқтаи назардан, Стратегия-да белгиланган вазифаларнинг тўлиқ ва сифатли ижроси Ўзбекис-тонда инсон ҳуқуқларига асослан-ган, мустақил, халқчил, рақамли ва халқаро стандартларга уйғун суд ҳокимияти фалиятининг муҳим ҳуқуқий кафолати бўлиб хизмат қи-лади.

◄(Бошланиши 1-бетда)

Мазкур янгилик Ўзбекистон маъмурий судлов тизимини халқаро амалиётда шаклланган замонавий процессуал стандартларга яқинлаштириш йўлидаги муҳим қадам бўлди. Зеро, дастлабки эшитув институти дунёнинг тараққий этган давлатлари қонунчилигида аллақачон мавжуд бўлиб, ушбу босқич ишни мазмунан кўришдан олдин унинг процессуал ва ташкилий жиҳатларини тартибга солишга хизмат қилади.

Кодексга киритилаётган янги ўзгаришга кўра, дастлабки эшитув маъмурий ишларни суд муҳокамасига тайёрлаш жараёнида ўтказилади. Судья дастлабки эшитувни ариза судга келиб тушган кундан эътиборан 20 кундан кечиктирмай ўтказилиши белгиланган. Ушбу босқичда:

- аризачининг талаблари ва жавобгарнинг эътирозлари аниқлаштирилади;
- аризадаги камчиликларни бартараф этиш чоралари кўрилади;
- аризачига талабларини тасдиқловчи зарур далилларни тақдим этиш бўйича тушунтириш берилади;
- жавобгарга ўз фикрини ёзма равишда тақдим этиш тушунтирилади;
- аризадаги талаблар ва ишдаги далилларга дастлабки ҳуқуқий баҳо берилади.

◄(Бошланиши 1-бетда)

Далолатномасида туман ҳокими ўринбосари С. Маҳмадиев (гувоҳларнинг исм-шарифлари ўзгартрилди) номидан сохта имзо қўйган.

Қисқаси, у хизмат мавқеидан фойдаланиб, туман ҳокими мухрини босган ва қалбаки далолатномаларни Ш. Рашидов тумани давлат архивига киритишга

Тергов органи М. Ибодуллаев ушбу сохта далолатномалар орқали 1988 йил 31 мартдаги 68а/3-сонли ҳамда 1991 йил 10 апрелдаги 286 к-сонли қарорларни давлат архивига киритишга эришган, кейинчалик эса, бу ҳужжатлардан ер майдонига эғалик қилиш ёки архив маълумотларини олиш мақсадида фойдаланишни кўзлаган, деган хулосага келган.

Албатта, тергов органининг бундай тўхтамга келишига бир тарафдан қараганда асос ҳам бор эди. Чунки 1991 йил 10 апрелдаги 286 к-сонли қарорда М.Ибодуллаевнинг отаси А.Маматкулов исм-шарифи қайд этилганди. Шундан келиб чиққанда, айбланувчи келгусида Дубоа қишлоқ фуқаролар йиғини худудидаги 8 сотих ер майдонига эғалик қилишни мўлжаллаган. Чунки давлат хизматлари маркази орқали архив маълумотларини олишда ушбу ҳужжатлардан фойдаланиш мақсадида уларни архивга топширишга эришган.

Қўриниб турибдики, М. Ибодуллаевга нисбатан эълон қилинган айблов жиддий. Чунки расмий ҳужжатни қалбакилаштириш ёки ундан била туриб фойдаланиш тегишли жавобгарликка сабаб бўлади. Аммо суд асосий эътиборни айбловнинг оғирлигига эмас, балки унинг ишончли ва мақбул далиллар билан тасдиқланганига қаратди.

Суд мажлисида М.Ибодуллаев ўзига қўйилган айбловни рад этди. У далолатномаларни тайёрлаганини, уларни кўрмагани, С. Маҳмадиевнинг имзосини сохталаштирмаганини таъкидлади. Бунинг устига у далолатномаларни давлат архивига топширмагани, архив ходимларини танимаслигини билдирди.

Судда маълум бўлишича, ҳокимлик муҳри баъзан фуқаролар овозагарчилигининг олдини олиш мақсадида ҳоким ўринбосари ёки бошқа масъул ходимларда

■Оқлов

Асоссиз айблов суд томонидан рад этилди, шахс оқланди

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Учинчидан, давлат органларининг процессуал масъулияти кучаяди. Янги тартибга кўра, низолашилаётган қарор, ҳаракат ёки ҳаракатсизликка алоқадор давлат органи мансабдор шахси ёки унинг вакилининг суд мажлисида иштироки мажбурий этиб белгиланган.

Ўзрли сабабсиз судга келмаслик ҳолатида муҳокама кейинга қолдирилиши ва суд жаримаси қўлланилиши мумкин. Бу қоида давлат органларини ўз қарорларини судда асослашга жиддийроқ тайёрланишга ундайди. Бошқача айтганда, давлат органи қабул қилган маъмурий қарорнинг судда ҳимоя қилиниши эҳтимоли уни қабул қилиш жараёнининг ўзида қонунийлик ва асосланганликка бўлган талабни кучайтиради.

Тўртинчидан, ортиқча процессуал ҳаракатлар қисқаради. Дастлабки эшитувда аризадаги камчиликларни бартараф этиш, тарафларнинг процессуал мақомини аниқлаш ва зарур далилларни белгилаш имкони мавжуд.

Бу кейинги суд мажлисларида бир масалани бир неча марта муҳокама қилиш эҳтимолини камайтиради.

Шу маънода янги институт “суд мажлислари сонини кўпайтириш” эмас, балки асосий суд мажлисининг сифатини ошириш воситаси бўлиши керак.

Бешинчидан, одил судловга бўлган ишонч мустаҳкамланади. Дастлабки эшитувда судья тарафларнинг позициясини эрта босқичда эштади ва ишнинг ҳуқуқий ҳамда процессуал чегараларини белгилаб боради.

Агар ушбу институт амалиётда тўғри қўлланилса, унинг энг муҳим натижаси суд мажлислари сонининг шунчаки камайиши эмас, балки фуқаро ёки тадбиркорнинг бузилган ҳуқуқини янада қисқа муддатда ва самарали тиклаш мумкин бўлади.

Хулоса қилиб айтганда, маъмурий судларга дастлабки эшитув институтининг жорий этилиши — суд орқали ҳимоя қилиш ҳуқуқини янада содда, тезкор ва адолатли ташкил этиш йўлидаги муҳим қадамдир. Бу ўзгариш судьяларнинг ҳам, давлат органларининг ҳам, фуқаролар ва тадбиркорларнинг ҳам вақти ва ресурсларини тежаб, кучли ва адолатли фуқаролик жамиятини барпо этишга хизмат қилади.

Ахборот агентлиги хабар қилди.

йил 10 апрелдаги 286 к-сонли қарор асосида бошқа фуқароларга ҳам ер участкалари бўйича кадастр ҳужжатлари расмийлаштирилгани маълум бўлди. Бу эса, айбловнинг “фақат шахсий манфаат учун қилинган” деган хулосасини янада шубҳа остига қўйди.

Ваҳоланки, айблов ҳукми таҳминларга асосланиши мумкин эмас. Ҳар қандай шубҳа-гумон бартараф қилиниши, қарама-қаршликлар текширилиши, фақат ишончли далиллар асосида ҳуқуқий хулоса чиқарилиши лозим.

Суд Жиноят-процессуал кодексининг ушбу муҳим талабларига таянди. Унга кўра, иш бўйича исботланиши лозим бўлган барча ҳолатлар синчковчи билан, ҳар томонлама, тўлиқ ва ҳолисона текширилди. Суд айблов материалларини таҳлил қилиб, М.Ибодуллаев далолатномаларга муҳр босгани, имзони сохталаштиргани ёки ҳужжатларни архивга топширганини тасдиқловчи рад этиб бўлмайдиган далиллар мавжуд эмас, деган хулосага келди. Шу билан бира, айблов хулосасида ишлатилган айрим ибора ва хулосалар айблов йўналишида тузилган, ҳақиқий ҳолатдан йироқ экани суд томонидан қайд этилди. Натижада М.Ибодуллаев қилишида жиноят таркиби мавжуд эмаслиги ва жиноий ҳодиса юз бермаганлиги сабабли оқланди.

Оқлов ҳукми — бу шунчаки айбланувчини жазодан озод қилиш эмас, балки инсоннинг айбсизлиги давлат номидан эътироф этилиши, унинг ҳуқуқлари тикланиши ва асоссиз айблов оқибатларини бартараф этиш йўли очилишидир. Зеро, ҳуқуқий давлатда энг муҳим қоида шу: инсон фақат айби қонунда белгиланган тартибда, ишончли далиллар асосида исботланган тақдирдагина жавобгар бўлади. Акс ҳолда, ҳар қандай шубҳа инсон фойдасига хал этилиши шарт.

Хулоса қилиб айтганда, ҳақиқат суд залида қарор топди. Оқлов ҳукми инсон ҳуқуқлари ва адолатли судлов кафолати сифатида янгради.

Тўлқин ЭШОНҚУЛОВ,
Жиззах вилояти жиноят ишлари бўйича Янгиобод тумани суди раиси
Абдуҳамид ХУДОЙБЕРДИЕВ,
«Куч — адолатда» муҳбири

Бундан ташқари судда 1991

Парламент фаолияти

Қонунчиликдаги янгиликлар

◄(Бошланиши 1-бетда)

Ушбу ҳужжат интеллектуал мулк объектларининг фуқаролик муомаласидаги аҳамиятини янада ошириш, улардан самарали фойдаланишнинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш ҳамда патент ваколатларининг ҳуқуқ ва ваколатларини кенгайтиришга қаратилган.

Қонун лойиҳаси билан амалдаги 7 та қонун ҳамда 4 та кодексга тегишли ўзгариш ва қўшимчалар киритиш назарда тутилган. Жумладан, ҳужжат асосида интеллектуал мулк объектларига бўлган мулккий ҳуқуқлардан гаров сифатида фойдаланиш, имолиявий ресурсларни жалб этиш ва ўз фаолиятини ривожлантириш учун қўшимча имконият яратади.

Муҳокамалардан сўнг қонун лойиҳаси учинчи ўқишда қабул қилинди ва Сенатга юборилди.

РАДИОАКТИВ ЧИҚИНДИЛАР БИЛАН МУОМАЛАДА БЎЛИШ ҚОНУНИЙ МАҚОМ КАСБ ЭТАДИ

Депутатлар томонидан кўриб чиқилган навбатдаги ҳужжат — **“Радиоактив чиқиндилар билан муомалада бўлиш тўғрисида”**ги қонун лойиҳаси бўлди.

Ушбу қонун лойиҳаси билан радиоактив чиқиндилар билан муомалада бўлишининг барча босқичларида хавфсизликни таъминлаш, аҳоли ҳаёти ва соғлигини, мол-мулкни ҳамда атроф-муҳитни уларнинг зарарли таъсиридан ҳимоя қилишнинг аниқ механизмлари белгиланмоқда.

Яна бир муҳим янгилик — мамлакат худудидаги барча радиоактив чиқиндилар мажбурий давлат ҳисобидан ва назоратидан ўтказилади. Радиоактив чиқиндилар давлат рестри юритилиб, уларнинг миқдори, жойлашган жойи ва ҳаракати тўғрисидаги маълумот-

Ахборот агентлиги хабар қилди.

МОЛИЯВИЙ ЖАРИМАЛАРНИ ҚЎЛАШДА АДОЛАТ ВА ШАФФОФЛИК ТАЪМИНЛАНАДИ

Мажлисда молиявий жарималарни қўллаш тартибини белгилаш, улар устидан шикоят қилиш ҳамда ноқонуний ундирилган маблағларни қайтаришга қаратилган қонун лойиҳаси биринчи ўқишда муҳокама қилинди.

Ушбу ҳужжат молиявий жарималарни қўллашнинг ягона, аниқ ва шаффоф тартибини белгилаш, молиявий санкцияларни ихтиёрий ва енгиллаштирилган тартибда ижро этиш механизмларини жорий қилишга қаратилган.

Қонун лойиҳасида молиявий жарима қўлаш тўғрисидаги қарорлар устидан юқори турувчи органга ёки судга шикоят қилиш, қонунга хилоф равишда ундирилган маблағларни ўз вақтида ва тўлиқ қайтариш орқали тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилиш назарда

рига оид шартномаларни расмийлаштириш ва вакиллик қилиш бўйича ваколатлари кенгайтирилмоқда. Ушбу нормаларнинг қонунчиликда мустаҳкамланиши интеллектуал мулк объектларини рўйхатдан ўтказиш жараёнини янада қулай ва тезкор қилиш, ортиқча маъмурий тартиб-таомилларни қисқартиришга хизмат қилади.

Интеллектуал мулкка бўлган мулккий ҳуқуқлардан гаров сифатида фойдаланиш имкониятининг кенгайиши эса, ихтиро, товар белгиси ва бошқа интеллектуал актив эгаларига уларнинг иқтисодий қийматидан амалда фойдаланиш, молиявий ресурсларни жалб этиш ва ўз фаолиятини ривожлантириш учун қўшимча имконият яратади.

Муҳокамалардан сўнг қонун лойиҳаси учинчи ўқишда қабул қилинди ва Сенатга юборилди.

РАДИОАКТИВ ЧИҚИНДИЛАР БИЛАН МУОМАЛАДА БЎЛИШ ҚОНУНИЙ МАҚОМ КАСБ ЭТАДИ

Депутатлар томонидан кўриб чиқилган навбатдаги ҳужжат — **“Радиоактив чиқиндилар билан муомалада бўлиш тўғрисида”**ги қонун лойиҳаси бўлди.

Ушбу қонун лойиҳаси билан радиоактив чиқиндилар билан муомалада бўлишининг барча босқичларида хавфсизликни таъминлаш, аҳоли ҳаёти ва соғлигини, мол-мулкни ҳамда атроф-муҳитни уларнинг зарарли таъсиридан ҳимоя қилишнинг аниқ механизмлари белгиланмоқда.

Яна бир муҳим янгилик — мамлакат худудидаги барча радиоактив чиқиндилар мажбурий давлат ҳисобидан ва назоратидан ўтказилади. Радиоактив чиқиндилар давлат рестри юритилиб, уларнинг миқдори, жойлашган жойи ва ҳаракати тўғрисидаги маълумот-

Ахборот агентлиги хабар қилди.

МОЛИЯВИЙ ЖАРИМАЛАРНИ ҚЎЛАШДА АДОЛАТ ВА ШАФФОФЛИК ТАЪМИНЛАНАДИ

Мажлисда молиявий жарималарни қўллаш тартибини белгилаш, улар устидан шикоят қилиш ҳамда ноқонуний ундирилган маблағларни қайтаришга қаратилган қонун лойиҳаси биринчи ўқишда муҳокама қилинди.

Ушбу ҳужжат молиявий жарималарни қўллашнинг ягона, аниқ ва шаффоф тартибини белгилаш, молиявий санкцияларни ихтиёрий ва енгиллаштирилган тартибда ижро этиш механизмларини жорий қилишга қаратилган.

Қонун лойиҳасида молиявий жарима қўлаш тўғрисидаги қарорлар устидан юқори турувчи органга ёки судга шикоят қилиш, қонунга хилоф равишда ундирилган маблағларни ўз вақтида ва тўлиқ қайтариш орқали тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилиш назарда

Ахборот агентлиги хабар қилди.

Ушбу ҳужжат молиявий жарималарни қўллаш тартибини белгилаш, улар устидан шикоят қилиш ҳамда ноқонуний ундирилган маблағларни қайтаришга қаратилган қонун лойиҳаси биринчи ўқишда қабул қилинди.

◀ (Бошланиши 1-бетда)

— Кечкурунга нима овқат қилиб кўяй?

Бу саволни эшитиб, биз болалар, бошимиз осмонга етарди. Чунки дадам, албатта, бизнинг истагимизни сўрардилар. Бизнинг истагимиз нималигини иккаловлари ҳам яхши билишарди. Гап шундаки, ойим шу савол билан дадамнинг кўнгилларини кўтариб, яхши кайфият билан ишга жўнашларини истардилар.

— Болалар нима дейди? — сўрардилар дадам.

— Ош! — қичқирардик биз.

— Бўпти, болалар нима деса шу!

Дадам ўзлари дарвозани очиб, извошни кўчага олиб чиқардилар. Извошга ўтирганларидан кейин ойим ё биз дарвозани беркитиб олардик.

Ош бўладиган куни ойимни кўп нарсасага кўндириш мумкин эди. Музқаймоққа пул сўрасак бўларди. Кинога ҳам, ҳар эҳтимолга қарши, пул олиб қўярдик. Чунки ош бўладиган куни дадам ё гўшт олиб келган бўлардилар, ё мижозлардан битта-яримтаси қарзини узган бўларди. Ойимнинг ошларини гапириб ўтирмайман. Ёздим, биласан. Бир оғиз гап билан айтганда, жаннати ош қилардилар ойим. Ана шундай яхши кунларда уйимизда ўйин-кулги бўлиб турарди. Холам дуторни яхши чертардилар. Айниқса, ўйин куйларини. Ойим эса, чертмакка уста эдилар. Термалар ҳам айтар эдилар. Опам, Раҳима опа, бошқа аёллар, қизлар ўйнашарди. Ойим дутор чалиб, терма айтаётганларида жуда чиройли бўлиб кетардилар. Албатта, менинг назаримда. Асли, холам, бувим улардан чиройли, қадди-қомати тик, келишган аёллар эди. Ойимни эслаганимда кўпинча, қишқи бир манзара кўз олдимдан ўтади. Икки бочка ортилган эска арава музлаган трамвай йўлидан тепага қараб зўрга кетаяпти. Унинг орқасидан калта пахтали тўн кийган аёл итариб борапти. Агар у елкаларини, қўлларини аравадан олса, эшак таққа тўхтайди ё тийганиб йиқилади.

Аравани бор кучини йиғиб итариб бораётган аёл — ойим. Мен арава

шотисига ёпишиб олганман, шу ҳаракатим билан гўё эшакни яхмалак йўлда, ё ундан ҳам баттар сирпанчқ трамвай изида тойиб кетишдан асрайман...

Шу манзара кўз олдимдан кўп ўтади. Уруш йилларидаги қийинчиликлар, урушдан кейинги оиламизнинг тортган азоблари биринчи галда ойимларнинг елкаларига тушганли-

Тарих тилсимлари

гини дадамдан бошлаб ҳаммамиз билардик. Афтидан, шунинг таъсирида юқоридаги манзарани кўрардим. Арава итарган, кетмон кўтарган аёлни кўрсам, юрагим эзилиб кетади. Ўша болалик пайтларимдан бери шундай. Ўша пайтлардан бери эркаклар меҳнатини қилиб, номдор бўлган аёлларимизга ачинаман. Мен оғир жисмоний меҳнатни назарда тутаялман. Қанча қахрамон аёл ажалидан бурун ўлиб кетди, қанчаси умр бўйи ногирон бўлиб қолди!

Худода минг шукри, ойим яхши умр кўрдилар. Саксон икки ёшларида оламдан ўтдилар.

Уруш қийинчиликларига қутилмаганда дадамнинг касалга чалинишлари кўшилиб кетди. Тахминан, қирқ етти, қирқ саккизинчи йиллардан бошлаб, юрак оғриқлари сезиларли оғирлашди, бунинг устига қон босимлари кўтариладиган бўлиб қолди. Ишлари қийинлашди. Икки-уч йил узлуксиз даволанганларидан сўнг натижа кўнгилдагидек бўлмай, ногиронликка чиқдилар. Аммо ишга ўрганган одам уйда ўтиролмадилар. Оз-оз бўлса ҳам, шаҳар савдо идораларида енгил-енгил ишлаб турдилар. Аммо босим ишлаш ҳақида энди

ўйлаш мумкин эмас эди. Шунда ойим янги иш топдилар. Албатта, ўзлари-га. Нон ёпиб сотадиган бўлдилар. Аввал беш кило, кейин ўн кило ун қориб, нон ёпа бошладилар.

Сигирлар соғилгунча хамир қориб, оширгани кўярдилар. Сут сотиб келиб, нон ясайдилар. Шу пайт ичида тандир қизиб туради. Уч-тўрт тандир нон ёпилгандан сўнг нонушта қила-босимлари кўтарилиб кетади.

Ярим йилчадан сўнг нонни асосан мен сотадиган бўлдим. Албатта, ҳар куни эмас. Дарсим кам, бўш пайтларимда. Аммо менинг нон сотишим оиламизга қимматга тушди. Миробод бозорида Жўрабой ака деган милиционер бўларди. У фақат бозорда ишларди. Ўзи шу маҳаллада, хато қилмасам, бозорнинг орқасидаги кўчада яшарди. Бир куни нон бозорига нон олиб келиб, сумкани очаётган эдим, кимдир тирсагимдан маҳкам ушлади. Ялт этиб қарадим. Жўрабой мелиса. Лекин нега мени ушлаганига аввал тушунмадим. Бундай қарасам, нон сотиб турган хотинлар орасида таниш ўғил-қиз болалардан ҳеч ким йўқ. Фақат мен. «Болаларни ҳайдашаётганга ўхшайди, ҳозир уришиб, қўйиб юборади», — деб ўйладим, қаттиқ хафа ҳам бўлганим йўқ, кўрқаним ҳам йўқ.

— Сан Раҳимбек оқсоқолнинг ўғлисан-а? — сўради у.

— Ҳа.

— Юр, буёққа.

У мени бозор ичидаги милиция бўлимига бошлаб кетди. Нон тўла сумкани ўзи кўтариб олди. Йигирмата нон олиб чиққан эдим.

— Даданг ақлли одам, — деди бўлимига кирганимизда сумкани стол устига қўйиб. — Болаларга олиб сотарлик, чайковчилик қилиш ман этилганини билади. Кейин эшитишимча, яхши ўқир экансан. Ўқи. Сени иккинчи бозорда кўрмай, бор.

Мен нима қилишимни билмай, турган жойимда қотиб қолган эдим.

— Ол.

Сумкани олиб чиқиб кетдим. Абдулла Авлоний уйдан сал ўтганда иккинчи Саперная кўчаси бошланади. Кўчанинг бурчагида эшигининг устида катта зонти туртиб чиққан ўрисча уй бор эди. Кўпинча бозордан чарчаб келаётиб, ойим билан шу зонти тагида дам олардик. Олган нарсаларимиз, қилган даромадимиз, қанча пулимиз қолганини она-бола ҳисоблаб чиқардик.

(Давоми келгуси сонда)

Мулоқот

Савол беринг, жавоб берамиз

— *Айтинг-чи, кимлар гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг, жабрланувчининг қонуний вакиллари бўлиши мумкин? Қонуний вакилнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари нималардан иборат? Илтимос, шу ҳақда маълумот берсангиз?*

Ш. НАБИЕВ,
Чироқчи тумани

— Сизнинг ушбу саволингизга амалдаги Жиноят процессуал кодексининг 60-моддасидан жавоб топиш мумкин. Ушбу моддада гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ва жабрланувчининг қонуний вакиллари ҳақида сўз юритилган.

Қонуний вакил ишда иштирок этишга вожага етмаган ёхуд белгиланган тартибда муомалага лаёқатсиз деб эътироф этилган гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ёки жабрланувчининг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш учун жалб қилинади.

Ишда қонуний вакил сифатида ота-оналар, фарзандликка олганлар, васийлар, ҳомийлар, вояга етмаганга ёки белгиланган тартибда қамолдаги шахс билан муомалага лаёқатсиз деб эътироф этилган иштирокчига ҳомийлик қилувчи муассасалар ва ташкилотларнинг вакиллари қатнашишлари мумкин. Гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчининг қонуний вакили ишда гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи билан бирга, жабрланувчининг қонуний вакили эса, жабрланувчи билан бирга, шунингдек, унинг ўрнида ҳам иштирок этади.

Вояга етмаган гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг ёки жабрланувчининг илтимосига кўра, ишда ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган шахслар билан бир қаторда унинг катта ёшдаги яқин қариндошларидан бирининг ёки ўзи ишонадиган бошқа шахснинг қонуний вакил сифатида иштирок этишига йўл қўйилиши мумкин.

Қонуний вакилнинг ишда иштирок этишига йўл қўйилганлиги ҳақида суриштирувчи, терговчи, прокурор — қарор, суд эса, ажрим

Саволга жиноят ишлари бўйича Хива шаҳар суди тергов судьяси Дилдора ПЎЛАТОВА жавоб берди.

Бу ҳаётда инсон учун энг катта бойлик мол-дунё эмас, балки унинг виждони, ҳалоллиги ва одамлар ишончидир. Чунки бойлик йўқолса, топилади, мол кўпайиб ҳам, камайиб ҳам туради. Аммо бир марта синган ишончни қайта тиклаш мушкул. Судда қўрилган наевбатдаги жиноят иши ҳам айнан ишончнинг суиистеъмол қилиш қандай оғир оқибатларга олиб келишини яна бир марта амалда кўрсатди.

Ҳаммаси оддийгина «Қўйларимни боқиб берсангиз», деган илтимосдан бошланди.

Гап шундаки, судланувчи Жавоҳир Тўраев (исм-шарифлар ўзгартрилган) 2023 йил апрель ойидан бошлаб, Паркент туманидаги тоғаси Ё.Шокировга тегишли фермер ҳўжалигида норасмий равишда чўпонлик қилган. У 2023 йил ноябрь ойида синфдоши Учқун Тоҳировга агар қўй олиб берса, унинг қўйларини ҳам фермер хўжалигига тегишли отарга қўшиб боқиб, кўпайтириб беришга ваъда қилади.

Шундан сўнг у У.Тоҳировдан 9 та қўй, кейинчалик 40 бош қўйни сотиб олиш учун 60 миллион сўм олади. Шунингдек, фуқаро Акбар Худойкуловга ҳам худди шундай ваъда бериб, унинг 31.500.000 сўмлик 9 бош қўйни боқади. Аммо у бўйнида катта миқдорда қарзи бўлганлиги сабабли, 2024 йил декабрь ва 2025 йил январь ойларида бу қўйларнинг

Жиноятга жазо муқаррар

Жиноятнинг илдиизи қаерда?

Ёки бир фожиа ортидаги аччиқ ҳақиқат

ўз жиноятини охирига етказа олмайди.

Шу тариқа Жавоҳир Тўраев иштиёрида бўлган Учқун Тоҳиров ва Акбар Худойкуловнинг мулкани такроран ўзлаштириш йўли билан талон-торож қилиш, таъминдек, Учқун Тоҳировни таъмагирлик ниятида ўта шафқатсизлик билан қасддан ўлдириш ҳамда Акбар Худойкуловга нисбатан ўлдиришга суиқасд қилиш жиноятини содир этган.

Бундан ташқари Ж.Тўраев таниши Б.Икромовни ҳам ёлғон ваъдалар билан алдаб, 2024 йил октябрь ойидан 2025 йил март ойига қадар жами 60 миллион сўм маблағини олган. Аниқроғи, у ушбу пулларга гўёки қўй сотиб олгани ва боқиб келаётганини айтиб, алдаган.

Суд ҳужжатларида акс этган воқеалар таҳлил қилинганда, жиноят бир лаҳзада содир бўлмаганини кўрамиз. Унинг илдиизи анча аввал бошланган: дастлаб ўзганинг мулкига нисбатан масъулият ҳисси йўқолган. Сўнгра «ке-йин қайтариб бераман» деган алдамчи тасалли пайдо бўлган. Пировардида эса, нафс инсон қалбидаги виждон овозини секин-аста сўндирган.

Бу ўринда ҳам шундай бўлди. Моддий мажбуриятдан қутулиш истаги одамийликдан устун қўйилди. Қарздан қочиш учун ишонч қурбон қилинди. Кейин эса, содир этилган қилмишнинг оқибатидан қутулишга бўлган ноқонуний интилиш янада оғир жиноятларга олиб келди.

МУАССИС:

**Ўзбекистон Республикаси
Олий суди**

Бош муҳаррир: Шодикул ҲАМРОЕВ

Газета 2007 йил 23 февралда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигидан 0224-рақам билан рўйхатдан ўтган.

ТАХРИР ҲАЙЪАТИ

Робахон МАХМУДОВА
Алишер УСМАНОВ
Акрам ШУКУРОВ
Шухрат ПОЛВАНОВ
Маликаҳон ҚАЛАНДАРОВА

Холмўмин ЁДГОРОВ
Зарифжон МИРЗАҚУЛОВ
Абдуҳалим ХОЛМАХМАТОВ
Замира ЭСАНОВА
Бобомурод РАЙИМОВ

Сахифаловчи:

Шерзод
ХАЙРУЛЛАЕВ

Газета «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида офсет усулида босилди.
Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.
Манзилими: 100097, Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани, Чўпонота кўчаси, 6-уй, Тел.: 71 273-72-29 E-mail: kuch-adolatda@mail.ru
Нашр индекси: якка тартибда - 574, ташкилотлар учун - 575.
Буюртма: Г-815 Қоғоз бичими: А-2. Ҳажми: 2 босма табоқ.
Сотувда эркин нархда. Адади: 2917
1 2 3 4 5 6 Топшириш вақти: 20⁰⁰. Топширилди: 22⁰⁰.